

OH-STUDIEN

Beräkningar av indirekta kostnader och lokalkostnader i externfinansierade forskningsprojekt vid sex universitet

Juni 2002

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Bakgrund	3
Frågeställningar för beräkningsgruppen	4
Metod	4
Beräkningsunderlaget	5
Resultat	6
Kostnadsandelar	6
Genomsnittspålägg	7
Vetenskapsområden	7
Universitet och institutioner	8
Lokalkostnader	8
Projektkostnader	9
Slutsatser	9
Kostnadsandelarna	9
Genomsnittspålägget	10
Vetenskapsområdena	10
Universiteten och institutionerna	10
Lokalkostnaderna	11
Projektkostnaderna	11
Internationell jämförelse	11
Bilaga 1	Principer
Bilaga 2	Kostnadsfördelningsmodell – ett exempel
Bilaga 3	Projektlista
Bilaga 4	Uppgifter ur årsredovisningen för 2001
Bilaga 5	Beräkningsunderlagets kostnader som andelar, tkr och %
Bilaga 6	Genomsnittspålägg för indirekta kostnader och lokalkostnader, tkr och %
Bilaga 7	Vetenskapsområden: indirekta kostnader och lokalkostnader, tkr och %
Bilaga 8:1-6	Påläggsberäkning/-användning för resp universitet

Sammanfattning

Under våren 2002 har en beräkningsgrupp gjort beräkningar av kostnaderna för forskning vid sex universitet. Studien initierades av arbetsgruppen för full kostnadstäckning i anslutning till överläggningarna mellan universitet och finansiärer om täckningen av indirekta kostnader och lokalkostnader. Uppdraget till beräkningsgruppen bestod av att kartlägga faktiska kostnader i externfinansierade projekt och att särskilt belysa lokalkostnaderna.

Med utgångspunkt från att vissa finansiärer skulle representeras i projekten, valdes 20 projekt ut vid 19 institutioner vid de sex universiteten. På detta beräkningsunderlag, som uppgick till 17 % av forskningens kostnader vid universiteten under 2001, baserades beräkningarna och slutsatserna. De sex universiteten var olika ur flera synvinklar. För att kunna göra jämförelser och dra generella slutsatser, utgick beräkningsgruppen från gemensamma principer i påläggsberäkningarna. Grundprinciperna var att forskningens kostnader skulle separeras från utbildningens och att beräkningarna skulle baseras på forskningens totala kostnader oberoende av finansieringskällor.

Resultatet av studien gav en bild av kostnadsslagen inom forskningen. De direkta lönekostnadernas andel blev 45 %, de direkta driftskostnaderna 21 %, de direkta lokalkostnaderna 11 % och de indirekta kostnaderna 23 %. När andelarna räknades om till pålägg, blev genomsnittspålägget för de indirekta kostnaderna och lokalkostnaderna 52 % i förhållande till de direkta löne- och driftskostnaderna. Om indirekta kostnader och lokalkostnader ställdes i relation till enbart de direkta lönekostnaderna blev genomsnittspålägget 75 % för beräkningsunderlaget. Genomsnittspåläggen visade måttliga skillnader mellan vetenskapsområdena och mellan universiteten men stora skillnader mellan institutionerna. Institutionernas lokalkostnader varierade mycket i beräkningsunderlaget. De sex universitetens lokalkostnader inom forskningen visade dock mindre spridning i årsredovisningen för 2001.

Bakgrund

I april 2001 tecknade Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) och forskningsfinansierande myndigheter en överenskommelse om täckning av såväl indirekta kostnader som lokalkostnader i externfinansierade forskningsprojekt. Påslagen skulle under det första året beräknas som schabloner. Minimnivån bestämdes till 30 % i pålägg på direkta projektkostnader. Pålägget skulle täcka indirekta kostnader samt direkta och indirekta lokalkostnader. Påslaget för utrustning och stora datainsamlingar maximerades till 50 tkr.

Parterna tillsatte också en arbetsgrupp, med representanter för högskolesektorn och externa finansiärer, med uppgift att föreslå på vilken nivå schablonen skulle ligga efter första året. Arbetsgruppen initierade en studie för att undersöka om påslagen i framtiden ska tas ut som schablon eller som faktiska belopp. I studien skulle faktiska kostnader i enskilda forskningsprojekt kartläggas. En beräkningsgrupp med deltagare från sex universitet och högskolor har genomfört beräkningarna av indirekta kostnader och lokalkostnader, den så kallade OH-studien, under våren 2002.

Frågeställningar för beräkningsgruppen

Beräkningsgruppen bestod av en ekonom från varje deltagande universitet och högskola. Lärosätena benämns i fortsättningen ”universiteten”:

Lunds universitet	Andreas Andersson
Uppsala universitet	Leif Lundberg
Kungl Tekniska Högskolan	Karl Hedlund
Linköpings universitet	Margareta Fallsvik
Örebro universitet	Ingrid Widner
Luleå tekniska universitet	Sonja Hellström

Beräkningsgruppens uppdrag var att kartlägga enskilda forskningsprojekts faktiska kostnader och att särskilt belysa lokalkostnaderna. För att kunna visa faktiska projektkostnader tillämpade beräkningsgruppen självkostnadskalkylering med påläggsberäkning av indirekta kostnader och lokalkostnader.

Frågeställningarna för beräkningsgruppen var:

- Hur ser kostnadsbilden ut för forskningen vid svenska universitet och högskolor? Hur stora är kostnadsandelarna för direkta lönekostnader, direkta driftskostnader, direkta lokalkostnader samt indirekta kostnader?
- Hur hög är kostnadsnivån för indirekta kostnader och lokalkostnader inom forskningen? Hur hög är nivån uttryckt som genomsnittspålägg på direkta löne- och driftskostnader samt som genomsnittspålägg på direkta lönekostnader?
- Hur höga är genomsnittspåläggen för vetenskapsområden, universitet och institutioner?
- Hur höga är de direkta lokalkostnaderna vid universiteten? Skiljer sig påläggsberäknade projektkostnader från lokalkostnader beräknade utifrån lokalutnyttjande?
- Hur stora är de faktiska kostnaderna i ett 20-tal forskningsprojekt?

Metod

Beräkningsgruppen använde en vedertagen modell för självkostnadskalkylering i projektverksamhet i tjänsteorganisationer sk påläggsberäkning i beräkningarna. Beräkningsgruppen utarbetade även och tillämpade gemensamma principer och definitioner vid kostnadsfördelningarna. Den grundläggande principen var att spegla forskningens totala kostnader oberoende av finansieringskällor och interna subventioner. (Bilaga 1: Principer)

Beräkningarna grundades på 2001 års utfall av kostnaderna i enlighet med årsredovisningen och de interna institutionsboksluten vid resp universitet. I alla beräkningar separerades kostnaderna för utbildningsverksamheten från forskningskostnaderna och i de fall där utbildningsspecifika kostnader förekommit, särskiljdes dessa direkt. Därefter baserades fördelningen mellan forskning och utbildning på de redovisade kostnaderna på resp verksamhetsgren i 2001 års bokslut.

I studien användes en förenklad kalkylmodell med fyra kostnadsrubriker genomgående i alla beräkningar för totalnivån, institutionsnivån och på projektnivån.

Kalkylmodell	
Direkta lönekostnader	”Dir löner”
Direkta driftskostnader	”Dir drift”
Direkta lokalkostnader	”Dir lokaler”
Indirekta kostnader	”Ind kostn”
Totala kostnader	”Totalt”

I beräkningarna samlades de indirekta kostnaderna upp och fördelades stegvis från centrala nivån ned till institutionsnivån vid resp universitet med lönekostnader som bas. På institutionsnivån avgränsades avdelningarnas och institutionens gemensamma indirekta kostnader från de direkta kostnaderna för forskning. De totala lönebaserade påläggen för institutionerna (centrala och egna) kompletterades med en beräkning av löne-/driftsbaserat pålägg. Formlerna för de två alternativa beräkningarna av institutionspålägg var:

Pålägg	Kostnad	Bas
% löne-/driftsbas	Institutionens totala indirekta kostnader och lokalkostnader	Institutionens direkta löne- och driftskostnader
% lönebas	Dito	Institutionens direkta lönekostnader

Påläggen användes slutligen för beräkning av projektens andel av institutionens sammanlagda indirekta kostnader. Direkta löne- och driftskostnader i projekten multiplicerades med institutionens löne-/driftsbaserade pålägg. I en alternativ beräkning multiplicerades projektens direkta lönekostnader med institutionens lönebaserade pålägg. Med två alternativa beräkningar åskådliggjordes då projektets andel av institutionens indirekta kostnader och lokalkostnader. (Bilaga 2: Kostnadsfördelningsmodell – ett exempel)

De sex universiteten, liksom de 19 institutionerna som beräkningarna utfördes på, skiljer sig åt ur flera synvinklar: verksamhet, organisation, storlek, utvecklingsfas, intern styrning, redovisningsmodeller etc. För att kunna göra jämförelser och dra generella slutsatser använde varje universitet samma metod i beräkningarna. Svårigheterna i beräkningsarbetet bestod i att strukturera och avgränsa kostnaderna inom framförallt tre områden:

- Vad är direkta resp indirekta kostnader på universitetens centrala nivå?
- Vad är direkta resp indirekta kostnader på institutionsnivån?
- Vad är forsknings- resp utbildningskostnader?

Beräkningsunderlaget

Urvalet av projekt blev utgångspunkten för stickprovets eller beräkningsunderlagets omfattning och spridning. Arbetsgruppen bestämde att de sex deltagande finansiärerna i gruppen samt forskningsråden FAS och FORMAS skulle representeras i beräkningarna. Arbetsgruppen föreslog också hur finansiärerna skulle fördelas på universiteten. Det slutliga urvalet omfattade 20 projekt med spridning på finansiärer, vetenskapsområden, universitet och forskningsmiljöer. Projektlistan godkändes av arbetsgruppen. (Bilaga 3: Projektlista)

Universitet	Institution	Natur/Teknik	Hum/Sam	Med/Farmaci
LU	Elektrovetenskap Ekologi Cell och molekylärbiologi	VINNOVA VR		CF
UU	Farmaceutisk kemi Psykologi Cell och molekylärbiologi Historia	SSF	FAS RJF	VR
KTH	Bioteknologi Infrastruktur Numerisk analys och datalogi Mikroelektronik och informatik	VINNOVA FORMAS SSF SSF		
LIU	Tema Hälsa och Miljö Datavetenskap Medicin och Vård	WS	FORMAS FAS	CF
ORU	Samhällsvetenskapliga Pedagogiska		VR RJF	
LTU	Arbetsvetenskap Maskinteknik Maskinteknik	VINNOVA VR SSF		
6 univ	19 institutioner	11 finansiärer	6 finansiärer	3 finansiärer

De totala redovisade kostnaderna för forskning vid de sex universiteten uppgick till 8 848 mkr under 2001. Forskningens kostnader i beräkningsunderlaget uppgick till 1 498 mkr. Stickprovets storlek blev därmed 17 %. Stora delar av de indirekta kostnaderna på centrala nivån vid universiteten, ca 1 700 mkr, kartlades också i beräkningarna för att kunna fördelas på berörda institutioner. I 17 % ingick berörda institutioners andel, ca 200 mkr, av dessa centrala kostnader. Under 2001 uppgick de totala intäkterna till forskning och forskarutbildning vid de 39 svenska universiteterna och högskolorna till ca 20 400 mkr (Källa: Högskoleverkets NU-databas). Sett ur ett nationellt perspektiv utgjorde stickprovet 7 % av de totala forskningsintäkterna 2001. (Bilaga 4: Uppgifter ur årsredovisningen för 2001)

Stickprovet visade i efterhand att de största och mellanstora universiteterna kom att ingå med stor andel forskningskostnader i beräkningsunderlaget. Sett ur de enskilda universitetens perspektiv kom dock de största universiteterna att ingå med små andelar av sina egna forskningskostnader.

Resultat

Kostnadsandelar

De direkta lönekostnaderna för forskningen utgjorde 45 % av de totala forskningskostnaderna i beräkningsunderlaget. De direkta lönerna och den direkta driften uppgick tillsammans till 66 % av kostnadsmassan. Om lokaler adderades till direkta löner och direkt drift utgjorde dessa projektbundna kostnader 77 % av forskningskostnaderna. Resterande del, 23 %, bestod av de indirekta kostnaderna. (Bilaga 5: Beräkningsunderlagets kostnader som andelar, tkr och %)

Kostnader	Mkr	Andel %
Dir löner	681	45 %
Dir drift	307	21 %
Dir lokaler	170	11 %
Ind kostnader centr	194	13 %
Ind kostnader inst	146	10 %
Totalt	1.498	100 %

Genomsnittspålägg

Den genomsnittliga påläggsprocentsatsen (genomsnittspålägget) för hela beräkningsunderlaget för indirekta kostnader och lokalkostnader med direkta löne- och driftskostnader som bas blev 52 %. Av de 52 % utgjorde delpålägget för indirekta kostnader 35 % och för forskningslokalkostnader 17 %. De indirekta kostnaderna för de 19 institutionerna bestod till en större del av kostnader för centrala nivån än för institutionsnivån (20 % mot 15 %). (Bilaga 6: Genomsnittspålägg för indirekta kostnader och lokalkostnader, tkr och %)

Kostnader	mkr	% löne- /driftsbas	% lönebas
Dir löner	681		
Dir drift	307		
Dir lokaler	170	17 %	25 %
Ind kostn centr	194	20 %	28 %
Ind kostn inst	146	15 %	22 %
Totalt	1.498	52 %	75 %

Den genomsnittliga påläggsprocentsatsen med enbart direkta lönekostnader som bas blev 75 %, varav 50 % avsåg indirekta kostnader och 25 % lokalkostnader. I beräkningsunderlaget var de totala direkta driftskostnaderna nära hälften av de direkta lönekostnaderna (307 mkr av 681 mkr). Det lönebaserade pålägget blev därför ½ gång större än det löne-/driftsbaserade pålägget (75 % mot 52 %). Det indirekta kostnadspålägget på 50 % bestod av centrala nivån på 28 % och institutionsnivån på 22 %. (Bilaga 6: Genomsnittspålägg för indirekta kostnader och lokalkostnader, tkr och %)

Vetenskapsområden

Av beräkningsunderlagets totala kostnader på 1 498 mkr, fördelade sig närmare 2/3 på NT-området och resterande med ungefär hälften vardera på HS- och MF-områdena. Genomsnittspålägget för MF-området blev något högre än för de två övriga områdena. (Bilaga 7: Vetenskapsområden: indirekta kostnader och lokalkostnader, tkr och %)

Vetenskapsområde	Mkr kostnader	% löne- /driftsbas	% lönebas
NT	972	51 %	74 %
HS	305	53 %	72 %
MF	221	54 %	84 %
Genomsnitt	Tot 1 498	52 %	75 %

Universitet och institutioner

De genomsnittliga påläggen för resp universitet visade viss spridning runt genomsnittspålägget. Eftersom beräkningarna baserades på ett fåtal institutioner per universitet, kom dessa institutioners karaktär att påverka påläggsnivån för resp universitet. Beräkningarna visade stora variationer mellan institutionernas enskilda pålägg beroende på institutionens organisation, verksamhet, storlek, utvecklingsfas, interna rutiner, redovisningsteknik etc. Det lönebaserade pålägget för de centrala kostnaderna varierade mellan institutionerna vid samma universitet. Detta berodde på att de centrala kostnaderna fördelades på institutionernas totala lönekostnader (direkta och indirekta) i ett första steg i modellen och att pålägget därefter fastställdes utifrån forskningslönekostnaderna. På motsvarande sätt påverkades det löne-/driftsbaserade centrala pålägget av olika stora driftskostnader på institutionerna vid samma universitet. (Bilaga 8:1-6 Påläggsberäkning/-användning för resp universitet)

LU	Två stora institutioner, NT och MF, och en liten NT: de två stora med höga lokalkostnader, MF-institutionen i nybyggda lokaler.
UU	En stor NT-institution, en liten MF-institution och två små HS-institutioner, varav en med låga lokalkostnader.
KTH	Fyra stora NT-institutioner.
LIU	Två stora (NT och NS) och två mellanstora (HS och MF) institutioner: två institutioner utan bokföringsmässiga lokalkostnader (landstingsägda lokaler), varför lokalkostnaderna kalkylerats efter samma modell som universitetet i övrigt. En institution med låga projektlokalkostnader pga projektstart.
ORU	Två HS-institutioner: en stor och en liten: båda med höga indirekta kostnader och lokaler i starten av forskningsuppbyggnaden.
LTU	Två NT-institutioner: en stor och en liten: den mindre med höga lokalkostnader.

Universitet	% löne- /driftsbas	% lönebas
LU	55 %	82 %
UU	59 %	78 %
KTH	48 %	72 %
LIU	50 %	71 %
ORU	63 %	83 %
LTU	50 %	75 %
Genomsnitt	52 %	75 %

Lokalkostnader

De sex universiteterna har olika höga kostnader för lokaler inom forskningen. Lokalkostnadsnivån för universiteterna speglas av kostnaderna i årsredovisningen för 2001. Lokalkostnaderna som pålägg på övriga kostnader (personalkostnader, driftskostnader, avskrivningar och räntekostnader) var i genomsnitt 15 % för de sex universiteterna under 2001, med 8 % som lägsta och 21 % som högsta procenttal. Procentsatserna belyser inte prisnivå, lokalytor, kvalitet etc utan ger endast en bild av lokalkostnaderna i relation till övriga forskningsresurser. (Bilaga 4: Uppgifter ur årsredovisningen för 2001)

Lokalkostnadsnivån för de 19 institutionerna var också mycket olika och nivån varierade även mellan institutioner vid samma universitet. Genomsnittet för universiteterna i beräkningsunderlaget var 17 % räknat på löne- och driftskostnader, med 12 % som lägsta och 27 % som högsta nivå. (Bilaga 6: Genomsnittspålägg för indirekta kostnader och lokalkostnader, tkr och %)

Universitet	Inst i OH-studien Dir lokaler inom fo % på lön/-drift	Univ i årsredovisning Alla lokaler inom fo % på alla övr kostn
LU	27 %	12 %
UU	12 %	15 %
KTH	15 %	21 %
LIU	16 %	14 %
ORU	16 %	8 %
LTU	13 %	13 %
Totalt	17 %	15 %

I uppdraget till beräkningsgruppen ingick att lokalkostnaderna i projekt särskilt skulle belysas. De ursprungliga påläggsberäkningarna kompletterades därför med extra beräkningar av faktiska kostnader för nyttjade lokaler i resp projekt. I några projekt avvek den särskilda faktiska lokalkostnaden för projektet vid avdelningen från den påläggsberäknade kostnaden som baserats på institutionsgenomsnittliga kostnader. (Bilaga 8: 1-6: Påläggsberäkning/-användning för resp universitet).

Projektkostnader

I den andra etappen av självkostnadsberäkningarna användes de framtagna alternativa påläggen för resp institution vid bestämningen av faktiska kostnader i de valda projekten vid institutionen. Projektens löne- och driftskostnader hämtades ur projektredovisningen. Denna etapp visade de direkta löne- och driftskostnaderna i projekten samt, med två alternativa påläggsberäkningar, varje projekts andel av institutionens indirekta kostnader och lokalkostnader. (Bilaga 8: 1-6: Påläggsberäkning/-användning för resp universitet)

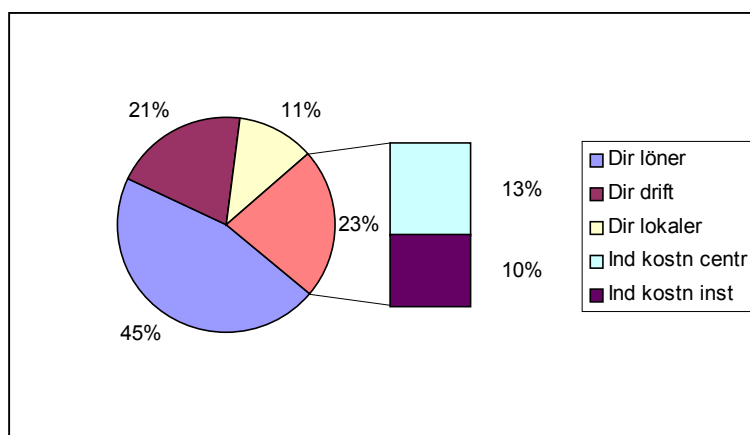
Slutsatser

Kostnadsandelarna

En av de viktigaste iakttagelserna i beräkningarna är bilden av forskningens kostnader uppdelad i kostnadsandelar. De direkta lönerna inom forskningen i beräkningsunderlaget uppgår till 45 % av kostnaderna. Alla övriga kostnader utgör tillsammans 55 %. Beräkningarna visar att i detta urval är andelen indirekta kostnader 23 % av forskningens totala kostnader.

De indirekta kostnadernas innehåll varierar från universitet till universitet och från institution till institution. På den centrala nivån utförs övergripande arbete för att universitetet ska uppnå uppsatta mål. På institutionsnivån leds det operativa arbetet, så att det främjar verksamheten. Kostnaderna för dessa gemensamma insatser och angelägenheter för universiteten uppgår till 23 % av forskningens resurser i beräkningsunderlaget.

Beräkningsgruppen kan inte avgöra vilka kostnader som i framtiden ska anses vara indirekta eller som ska finansieras av vissa finansiärer eller av fakultetsanslaget. Det är den typ av frågeställningar som arbetsgruppen har att ta ställning till. Beräkningsgruppen konstaterar dock att med den vedertagna kalkylmodell och med de gemensamma principer som använts i beräkningarna, uppgår de indirekta kostnaderna till 23 % av kostnadsmassan.

Genomsnittspålägget

Det viktigaste som kommit fram vid beräkningarna i OH-studien är att kostnadsnivån på indirekta kostnader och lokalkostnader inom forskningen har belysts. Genomsnittspålägget för beräkningsunderlaget ligger på 52 % räknat på direkta löne- och driftskostnader. När indirekta kostnader och lokalkostnader uttrycks i procent av direkta lönekostnader, blir genomsnittspålägget 75 %. Det lönebaserade pålägget på 75 % är ett praktiskt riktmärke och uttryck för kostnadsnivån i relation till ”rena” lönekostnader (inkl sociala avgifter) inom forskningen.

I 30 %-överenskommelsen räknas pålägget på summan av direkta projektkostnader exkl lokalkostnader. Genomsnittspålägget på 52 % vid löne-/driftbaserad kalkyl räknas på i stort sett samma bas. Slutsatsen är att det är ett glapp på 20 %-enheter mellan kostnadsnivån och finansieringsnivån. Skillnaden mellan genomsnittspålägget och 30 %-täckningen är ännu något större i praktiken pga en olikhet i räknesätten. I 30 %-överenskommelsen är täckningen för utrustning begränsad, max 50 tkr, medan i genomsnittsberäkningarna ingår utrustning fullt ut som avskrivningar i direkta driftskostnader. Avskrivningarna är ca 20 % av driftskostnaderna i årsredovisningarna för 2001. Om hälften av avskrivningarna (antagande) inte får täckning i 30%-överenskommelsen, innebär det att glappet blir ytterligare ett par procentenheter mellan finansierings- och kostnadsnivån.

Vetenskapsområdena

Stickproven för HS- och MF-områdena var små, vilket gör resultaten av påläggsberäkningarna för dessa områden osäkra. Genomsnittspålägget för MF-området blev något högre än för de två övriga områdena. Lokalkostnadsandelen blev högre inom MF-området än för de övriga, vilket främst beror på dyrare laborationslokaler inom medicin. En viss förhöjande effekt på procentsatsen inom HS-området har institutionerna vid ORU, eftersom de befinner sig i ett forskningsuppbyggnadsskede.

Universiteten och institutionerna

Stickproven för resp universitet var små för några av universiteten. Genomsnittspåläggen för universiteten visar måttliga variationer. Variationerna beror främst på vilka institutioner som kom att ingå i stickprovet och de nämnda olikheterna i organisation, verksamhet, storlek, utvecklingsfas, interna rutiner, redovisningsteknik etc. Det är vanskligt att dra slutsatser om de enskilda universitetens kostnadsnivå. Att ur detta material försöka dra slutsatser om skillnader i universitetens effektivitet är överhuvudtaget inte möjligt.

Lokalkostnaderna

Beräkningarna visade att andelen direkta lokalkostnader i genomsnitt är 11 % av kostnadsmassan. Det finns dock stora variationer mellan vetenskapsområden, universitet och institutioner. Anledningen är att vissa institutioner i beräkningsunderlaget har dyra laborationslokaler samt nybyggda/renoverade lokaler.

Jämförelsen mellan pålägsberäknade lokalkostnader och faktiska lokalkostnader visar att i några projekt i viss forskningsmiljö är lokalutnyttjandet specifikt. I flertalet projekt är dock de faktiskt beräknade lokalkostnaderna lika stora som de pålägsberäknade. Skillnader uppkommer när avdelningar inom en institution har dyrare eller billigare lokaler än ”systemavdelningarna”. Skillnader uppkommer också när projekt befinner sig i start-/slutfas, inte är fullbemannade eller inte utnyttjar laborationslokaler fullt ut.

Projektkostnaderna

Vid användningen av två alternativa pålägg vid bestämningen av indirekta kostnader och lokalkostnader i projekt uppvisar varje projekt två olika summor av totala faktiska projektkostnader. De driftstunga projekten påförs höga indirekta kostnader och lokalkostnader, då löne-/driftsbaserat pålägg används. Då lönebaserat pålägg används, undantas alla direkta driftskostnader i projekten från pålägg och belastning av indirekta kostnader och lokalkostnader. Projektens totala faktiska projektkostnader blir beroende av vilket pålägg som används. Detta åskådliggörs i redovisningen av faktiska kostnader för de 20 utvalda projekten. (Bilaga 8:1-6 Pålägsberäkning och pålägsanvändning för resp universitet)

Internationell jämförelse

Beräkningsgruppen gjorde i slutskedet en liten undersökning av kostnads- och finansieringsnivån inom forskningen i några andra länder. Samtal med kollegor visade att det svenska högskolesystemet skiljer sig i många avseenden från övriga länders system för forskningsanslag, redovisning, lokalkostnadsfinansiering, investeringar etc. Eftersom lagar, kulturer och system är olika, är det svårt att göra direkta jämförelser av kostnadsnivåer och finansieringsvillkor inom extern verksamhet. För en korrekt internationell jämförelse krävs en större undersökning.

Regeringarna i Norge, Danmark och Finland tilldelar varje universitet ett totalanslag för forskning och utbildning. Intäkter och kostnader dvs resultatet särredovisas inte för forskning resp utbildning. Behovet av särredovisning ökar och redovisning per verksamhetsgren i likhet med den svenska modellen diskuteras. Intresset för att utveckla projektredovisningen växer också. Andelen externfinansiering har ökat och de nordiska universiteten upplever allt större problem med kostnadstäckningen. I Danmark täcker ett särskilt statsanslag universitetens lokalkostnader. Lokalkostnaderna beräknas utgöra 13 % av direkta löne- och driftskostnader. Danmarks sex forskningsråd finansierar indirekta kostnader med 20 % (löne-/driftsbas). Inom uppdragsforskningen betalar finansörerna projektkostnaderna fullt ut och i Århus tas ca 35 % (löne-/driftsbas) ut av uppdragsfinansierare för täckning av indirekta kostnader och lokalkostnader. Privata bidragsfinansierare som Carlsberg och Cancerfonden ger inga bidrag till indirekta kostnader. Detta har blivit ett problem för universiteten. Eftersom universiteten redovisar forskningens kostnader tillsammans med utbildningens, har man ingen korrekt uppfattning om kostnadsnivån inom forskningen.

En nyligen publicerad rapport i USA visade att universiteten har svårt att få full kostnadstäckning inom forskningen. Universiteten i USA behöver i genomsnitt 50 % i pålägg på direkta löne- och driftskostnader för att täcka sina indirekta kostnader och lokalkostnader. Behovet hos universiteten varierar mellan 40 % och 80 %. Varje universitet förhandlar med finansörerna om pålägget för

indirekta kostnader och lokalkostnader. Förhandlingarna följer ett regelverk, OMB (Office of Management and Budget), som är "bibeln" för indirekta kostnader i USA. De privata finansörerna ger ingen eller en liten bidragsdel till de indirekta kostnaderna.

I England har universiteten problem med forskningsfinansieringen och frågan om full kostnadstäckning är aktuell. England väntas övergå till ett system som liknar den amerikanska modellen. I nuvarande system betalar de offentliga finansörerna de direkta projektkostnaderna samt ett lönebaserat pålägg på 46 % för täckning av de indirekta kostnaderna i forskningsprojekt. De privata finansörerna från näringslivet täcker delar av de indirekta kostnaderna, men inte fullt ut. Andra privata finansörer som organisationer och privatpersoner m fl, som skänker renodlade "charities", ger ofta inga bidrag till indirekta kostnader.

EU finansierar forskningsprojekt via ramprogrammen för forskning och strukturfonderna för regionala insatser mm. EUs bidrag till indirekta kostnader är begränsat. I femte ramprogrammet tilldelas universiteten EU-bidrag enligt en sk marginalkostnadsmodell. Den innebär att universiteten får täckning för direkta projektkostnader, med vissa undantag, och 20 % i bidrag för overhead- och lokalkostnader. Pålägget räknas på samtliga direkta kostnader utom konsultkostnader. De svenska förvaltningsmyndigheterna för strukturfondsprogrammen utfärdar reglerna för täckning av stödberättigande kostnader. Lokalkostnader täcks som regel fullt ut. Indirekta kostnader täck inte fullt ut men individuellt för varje projektägare t ex för LTU med 35 % av direkta lönekostnader inom Mål 1 Norra Norrland.